

proceedings, which replaced the punitive function, which together with forceful methods does not always ensure the implementation of the tasks of criminal and criminal procedural law. Strengthening the role of the victim in criminal proceedings has given impetus to the development of new approaches to the application of responsibility to perpetrators – the use of alternative ways of resolving criminal conflicts. The basis of alternative ways of resolving the criminal-legal conflict is an agreement, compromise, agreement between the participants in the proceedings on the implementation of mutually beneficial concessions within the options permitted by law.

Conventionality should be considered as a criterion for differentiation of criminal procedural form, as well as a criterion for the implementation of proceedings in a certain form, the implementation of procedural actions in a certain way. According to the author, the term «conventional procedures» should be used and as its synonyms compromise, contractual, consensual procedures.

The author has proved that conventionality should be considered as a criterion for differentiation of criminal procedural form, as well as a criterion for the implementation of proceedings in a certain form, the implementation of procedural actions in a certain way. At the same time, it is possible to distinguish conventional procedures in the form of agreements and in the form of giving consent by a participant in criminal proceedings.

Keywords: *conventionality, conventional procedures, agreements, consent of the person, victim, suspect, accused.*

УДК 342.9

DOI: 10.31733/2078-3566-2021-6-398-404

Володимир КОВБАСА®
кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Надано адміністративно-правову характеристику особливостей дисциплінарної відповідальності публічних службовців в Україні. Відзначено, що проблема визначення галузевої приналежності дисциплінарної відповідальності публічних службовців похідна від визначення галузевої приналежності правового інституту публічної служби. На основі аналізу різних поглядів на вказане питання автором констатується, що представники адміністративно-правової науки традиційно сукупність правових норм, що регулюють державно-службові відносини, розглядають як складову частину адміністративного права. Визначено проблеми притягнення до дисциплінарної відповідальності публічних службовців в Україні. Досліджено можливості їх вирішення для розбудови інститутів адміністративного права на основі принципів верховенства права та законності в інтересах вимог громадськості. Наголошено на необхідності функціонування ефективного механізму притягнення публічних службовців до дисциплінарної відповідальності. Зроблено висновок про те, що на основі аналізу правової природи і сутнісних ознак дисциплінарну відповідальність публічних службовців можна визначити як вид юридичної відповідальності, який має адміністративно-правову природу та є різновидом заходів дисциплінарного примусу, що застосовуються в системі державно-службових правовідносин, пов'язаний з накладенням дисциплінарних стягнень уповноваженою на те посадовою особою за невиконання або неналежне виконання державним службовцем покладених на нього службових обов'язків. Зазначено, що інститут дисциплінарної відповідальності виступає чинником розвитку системи публічної служби в Україні та від рівня його правового забезпечення залежить загальний рівень довіри інститутів громадянського суспільства до публічної служби.

Ключові слова: *публічна служба, дисциплінарна відповідальність, дисциплінарний проступок, дисциплінарне стягнення, адміністративна відповідальність, дисциплінарна комісія.*

Постановка проблеми. Євроінтеграційні процеси, які активізувались у нашій державі, стали рушійною силою для нового етапу реформ, спрямованих на вдосконалення діяльності публічно-правових інститутів влади. У зв'язку з цим,

© В. Ковбаса, 2021

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4468-4056>

mail@dduvs.in.ua

особливу увагу з боку суспільства і держави приділено одному з головних напрямів розвитку системи публічного управління в Україні – публічній службі та окремим її аспектам, зокрема інституту дисциплінарної відповідальності публічного службовця, оскільки підвищення престижу публічної служби як виду професійної діяльності формуватиме високий рівень довіри до зазначених органів та осіб з боку громадськості, а також суттєво знизить кількість правопорушень, пов'язаних з виконанням посадових обов'язків.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Деякі проблеми природи, а також нормативно- та організаційно-правового регулювання дисциплінарної відповідальності публічних службовців в Україні стали предметом наукового пошуку таких науковців, як: В. Авер'янов, А. Андреев, Ю. Битяк, О. Бедний, В. Венедиктов, В. Волинець, М. Дорогих, С. Дубенко, Д. Галицька, Л. Горбунова, В. Гладкий, О. Губанов, І. Голосніченко, М. Іншин, Ю. Іщенко, М. Зубрицький, А. Коротких, В. Колпаков, М. Лошицький, П. Луцьок, В. Мацюк, Н. Нижник, М. Панченко, О. Петришин, В. Пузанова, Н. Рунова, В. Скоріков, В. Сущенко, В. Селіванов, С. Сербогін, В. Тимошук, А. Школик, О. Ярошенко та ін. Однак сьогодні у процесі реформування системи публічної влади в Україні та модернізації адміністративно-правового статусу публічних службовців актуалізується необхідність пошуку шляхів удосконалення чинного законодавства у сфері дисциплінарної відповідальності.

Метою статті є здійснення адміністративно-правової характеристики дисциплінарної відповідальності публічних службовців в Україні.

Виклад основного матеріалу. Дисциплінарна відповідальність є одним з найбільш розповсюджених видів юридичної відповідальності, яка застосовується за вчинення публічним службовцем дисциплінарного проступку чи порушення норм етичної поведінки. Підставами застосування дисциплінарної відповідальності публічного службовця є вчинення ним дисциплінарного проступку, який може виражатися в порушенні посадової інструкції, правил внутрішнього трудового розпорядку, статутів і спеціальних положень про дисципліну працівників окремих галузей управління й окремих видів державних службовців.

Сьогодні у науковій літературі є декілька підходів до розуміння публічної служби. У контексті дослідження важливо визначити зміст зазначеного поняття. Більшість правників висловлює позицію, згідно якої поняття «публічна служба» є відносно новим та об'єднує вже розроблені поняття «державна служба» та «муніципальна служба» або служба в органах місцевого самоврядування. Такої думки, зокрема, притримуються Ю. Битяк [2, с. 99] та О. Оболенський [12, с. 205], досліджуючи інститут державної служби; В. Тимошук і А. Школик, вивчаючи проблематику публічної служби в Україні [16, с. 13]; С. Нечасенко, розглядаючи співвідношення державної та публічної служби [11, с. 145].

На нашу думку, найбільш повним є визначення О. Петришина, який до публічної служби відносить державну, муніципальну службу та службу у недержавних організаціях (громадських організаціях, політичних партіях, приватних підприємствах) [13, с. 139]. До характерних ознак публічної служби вчений відносить наступні: службова спрямованість професійної діяльності; зайняття посади у відповідному органі чи організації незалежно від форми власності; професійність діяльності тощо.

Отже, публічна служба може бути розглянута як реалізація влади народом через виконання завдань і функцій держави, спрямованих на забезпечення публічних інтересів, особами на постійній професійній відплатній основі за рахунок бюджетних коштів в органах виконавчої влади, апаратах всіх гілок органів влади, органах місцевого самоврядування на підставі адміністративно-правового акту призначення на посаду.

Науковці справедливо зауважують, що ефективна діяльність публічних службовців неможлива без установаження їх відповідальності за виконання покладених на них повноважень, дотримання дисципліни і законності [1, с. 88]. Деякі автори прямо вказують, що правопорушення публічних (державних) службовців, у тому числі дисциплінарні проступки, характеризуються підвищеним рівнем шкідливості для інтересів держави, правопорядку, конституційних прав і свобод людини і громадянина [17].

Чинним законодавством України передбачено, що публічні службовці можуть бути притягнені до конституційної, адміністративної, кримінальної, цивільної та дисциплінарної відповідальності. Отже, одним із видів юридичної відповідальності, до якої може бути

притягнуто публічного службовця, є дисциплінарна відповідальність, яка визначається як відповідальність робітників і службовців за порушення трудової дисципліни, що виявляється у накладенні на них стягнень адміністрацією підприємства чи установи.

Дисциплінарна відповідальність, яка застосовується нормативно, тісно пов'язана з дисципліною та спрямована на підвищення неналежного рівня дисципліни працівників. Встановлення належної дисципліни в органі публічної служби є запорукою нормального його функціонування, своєчасним, повним і неупередженим виконанням соціальних, економічних та інших напрямів діяльності держави [7, с. 139]. Дотримання дисципліни на робочому місці створює сприятливий мікроклімат у трудовому колективі, створює умови для нормального функціонування публічного органу загалом.

Ключовою є категорія «дисципліна», що, на нашу думку, характеризує особливості цього виду відповідальності. Так, у «Великому енциклопедичному юридичному словнику» за загальною редакцією Ю. Шемшученка під дисципліною розуміють «точне і неухильне дотримання всіма органами державної влади і місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, посадовими і службовими особами, а також громадянами встановлених державою правил поведінки, діяльності, стосунків, а також своєчасне виконання державних завдань і зобов'язань» [3, с. 186].

Службову дисципліну варто розглядати як елемент службової етики публічних службовців. Відповідно до Закону України «Про державну службу», службова дисципліна – це неухильне додержання Присяги державного службовця, сумлінне виконання службових обов'язків та правил внутрішнього службового розпорядку [14]. Важливо наголосити, що набрання чинності цим Законом стало вагомим кроком на шляху вирішення проблемних питань, пов'язаних процедурою притягнення державних службовців до дисциплінарної відповідальності.

Розглядаючи специфіку дисциплінарної відповідальності державних службовців, І. Картузова пропонує під нею розуміти «заснавання державним службовцем позбавлень та обмежень особистого чи майнового характеру за здійснення дисциплінарного проступку або іншого порушення, за яке, згідно із законом, передбачається застосування заходів дисциплінарної відповідальності уповноваженими на те суб'єктами» [5, с. 9]. До того ж у юридичній літературі дисциплінарну відповідальність визначають як урегульовані нормами права відносини між державою в особі її компетентних органів і посадових осіб та державними службовцями, що виникають на підставі вчинення ними службових правопорушень і виражені в застосуванні до винних осіб заходів державного примусу, а також характеризуються засудженням правопорушника та протиправного діяння з боку держави та суспільства з метою попередження та недопущення в майбутньому інших правопорушень [8, с. 104]. Тобто дисциплінарна відповідальність може бути розглянута як самостійний вид юридичної відповідальності, який є особливим елементом у структурі правової системи, полягає у застосуванні негативних заходів впливу особистого чи майнового характеру за невиконання або неналежне виконання ним своїх посадових обов'язків. До того ж, зазначений вид відповідальності виступає фактором, який забезпечує правомірну поведінку публічного службовця під час виконання ним своїх повноважень. Для зазначеного виду відповідальності характерним є наявність правової підстави – вчинення дисциплінарного проступку, забезпечення особливих санкцій у вигляді дисциплінарних стягнень, спеціального суб'єкта, який уповноважений застосовувати дисциплінарне стягнення.

Загалом, особливості адміністративної відповідальності посадових осіб визначені у ст. 14 КпАП України. Відповідно до цієї статті адміністративній відповідальності підлягає посадова особа в разі вчинення нею адміністративного правопорушення у зв'язку з невиконанням або неналежним виконанням своїх службових обов'язків. Службові обов'язки державних службовців носять публічний характер і встановлюються законодавством про державну службу [10]. Відповідно, невиконання (неналежне виконання) цивільним службовцем своїх службових обов'язків може спричинити не тільки адміністративну, а й кримінальну, дисциплінарну і матеріальну відповідальність.

Таким чином, одним із видів юридичної відповідальності, до якої може бути притягнуто публічного службовця, є дисциплінарна відповідальність, яка визначається як відповідальність робітників і службовців за порушення трудової дисципліни, що виявляється у накладенні на них стягнень адміністрацією підприємства чи установи.

Відповідно до Закону України «Про державну службу» державний службовець може бути притягнений до дисциплінарної відповідальності за невиконання або

неналежне виконання посадових обов'язків, визначених законодавчими та іншими нормативно-правовими актами у сфері державної служби, посадовою інструкцією, а також за порушення правил етичної поведінки та інші порушення службової дисципліни [9, с. 59]. Таким чином, підставою для притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку, тобто протиправної винної дії або бездіяльності чи прийняття рішення, що полягає у невиконанні або неналежному виконанні державним службовцем своїх посадових обов'язків.

Відповідно до закону до дисциплінарних проступків, вчинення яких тягне за собою притягнення до дисциплінарної відповідальності, належать: порушення Присяги державного службовця; порушення правил етичної поведінки державних службовців; вияв неповаги до держави, державних символів України, Українського народу; дії, що шкодять авторитету державної служби; невиконання або неналежне виконання посадових обов'язків, актів органів державної влади, наказів (розпоряджень) та доручень керівників, прийнятих у межах їхніх повноважень; недотримання правил внутрішнього службового розпорядку; перевищення службових повноважень, якщо воно не містить складу злочину або адміністративного правопорушення; невиконання вимог щодо політичної неупередженості державного службовця; використання повноважень в особистих (приватних) інтересах або в неправомірних особистих інтересах інших осіб; подання під час вступу на державну службу недостовірної інформації про обставини, що перешкоджають реалізації права на державну службу, а також неподання необхідної інформації про такі обставини, що виникли під час проходження служби; неповідомлення керівнику державної служби про виникнення відносин прямої підпорядкованості між державним службовцем та близькими особами у 15-денний строк з дня їх виникнення; прогул державного службовця (у тому числі відсутність на службі більше трьох годин протягом робочого дня) без поважних причин; поява державного службовця на службі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння; прийняття державним службовцем необґрунтованого рішення, що спричинило порушення цілісності державного або комунального майна, незаконне їх використання або інше заподіяння шкоди державному чи комунальному майну, якщо такі дії не містять складу злочину або адміністративного правопорушення; прийняття державним службовцем рішення, що суперечить закону або висновкам щодо застосування відповідної норми права, викладеним у постановках Верховного Суду, щодо якого судом винесено окрему ухвалу [14]. До того ж дисциплінарна відповідальність може бути покладена на державного службовця за вчинок, який порочить його як державного службовця або дискредитує державний орган, в якому він працює.

Варто також наголосити, що під час притягнення публічних службовців застосовується спеціальна дисциплінарна відповідальність, тому необхідно враховувати їх особливе правове становище, регламентоване Законом України «Про державну службу». До того ж дисциплінарні проступки мають багато спільних ознак з адміністративними, зокрема, у сфері корупційних правопорушень, що обумовлює необхідність у чіткій та правильній кваліфікації правопорушення, вчиненого публічним службовцем, оскільки від цього залежить тяжкість наслідків, спричинених накладеним стягненням та можливістю подальшого проходження публічної служби.

М. Зубрицький, проаналізувавши правове регулювання дисциплінарної та матеріальної відповідальності державних службовців, яке здійснюється Законами України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [15] та «Про державну службу» [14], виділив практичні проблеми правового регулювання дисциплінарної відповідальності державних службовців, а саме: відсутність єдиного нормативно-правового акта, який покликаний врегулювати дисциплінарну відповідальність державного службовця; необхідність розширення системи дисциплінарних стягнень, зокрема коштом тих, що мають матеріальний характер (штраф, скорочення заробітної плати); наявність серед переліку дисциплінарних проступків діянь, які за своєю правовою природою не є дисциплінарними проступками; вичерпність переліку дисциплінарних проступків, закріплених у Законі України «Про державну службу»; відсутність альтернативи у співвідношенні між видом дисциплінарного проступку й санкціями тощо [4, с. 84]. М. Ковтун вважає, що розміщення правових норм про дисциплінарну відповідальність державних службовців одночасно в декількох нормативно-правових актах є, на нашу думку, неефективним, оскільки не повністю враховує потреби розвитку і реформування інституту державної служби та особливості правового статусу державних службовців [6,

с. 397]. Одним із ефективних, на нашу думку, способів вирішення зазначених проблем може стати створення уніфікованих правил службової поведінки для публічних службовців – Дисциплінарного статуту публічного службовця, у якому було б закріплено вичерпний перелік видів дисциплінарних стягнень за вчинені дисциплінарні правопорушення, вчинені публічним службовцем.

Іншим важливим питанням є забезпечення публічності притягнення до дисциплінарної відповідальності публічних службовців. Звісно, проходження публічної служби повинно бути побудовано відповідно до принципу публічності, який проявляється у доведенні до населення інформації щодо діяльності державних службовців. Однак фактично процедура накладення дисциплінарних стягнень на зазначених осіб недостатньо висвітлена у суспільстві, хоча її забезпечення сприятиме підвищенню авторитету публічного службовця та рівня довіри інститутів громадянського суспільства до публічної служби в Україні.

Висновки. Публічна служба є фундаментальним елементом системи публічного управління, від ефективного функціонування якого залежать ефективний розвиток суспільства і держави, додержання конституційних прав і свобод громадян. Інститут публічної служби є комплексним правовим інститутом, тому питання притягнення публічного службовця до дисциплінарної відповідальності є важливим аспектом у концепції розбудови інститутів публічної служби в Україні.

Здійснивши характеристику правової природи та сутнісних ознак інституту дисциплінарної відповідальності публічних службовців, можемо дійти висновку, що дисциплінарна відповідальність публічного службовця – це самостійний вид юридичної відповідальності, який є особливим елементом у структурі правової системи, полягає у застосуванні негативних заходів впливу особистого чи майнового характеру за невиконання або неналежне виконання ним своїх посадових обов'язків. Вона також виступає фактором, який забезпечує правомірну поведінку публічного службовця під час виконання ним своїх повноважень.

Важливо підкреслити, що інститут дисциплінарної відповідальності публічних службовців як правове явище є результатом взаємодії матеріальних і процесуальних норм, матеріальних і процесуальних правовідносин дисциплінарної відповідальності на державній службі, що, однак, не перешкоджає тому, щоб дисциплінарне провадження на публічній службі розглядати як самостійний адміністративно-процесуальний інститут, який є складовою частиною адміністративного процесу.

Список використаних джерел

1. Береза Н. Відповідальність державних службовців за порушення законодавства про державну службу. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Вип. 1(9). С. 87–90.
2. Битяк Ю. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади : монограф. Харків : Право, 2005. 304 с.
3. Великий енциклопедичний юридичний словник ; за заг. ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. Київ : Юрид. думка, 2007. 992 с.
4. Зубрицький М. І. Практичні проблеми правового регулювання юридичної відповідальності державних службовців і шляхи їх вирішення. *Юридичний бюлетень*. 2018. Вип. 7. С. 81–86.
5. Картузова І. О. Дисциплінарна відповідальність державних службовців : автореф. дис. . канд. юрид. наук : 12.00.07 / Одеська держ. юрид. академія. Одеса, 1999. 18 с.
6. Ковтун М. С., Крамінська Д. М., Головащенко Д. С. Правова природа дисциплінарної відповідальності державних службовців. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 4. С. 395–398.
7. Любимов О. К. Особливості юридичної відповідальності професійного публічного службовця в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 4 (1). С. 137–141.
8. Любимов О. К. Проблемні питання притягнення державних службовців до дисциплінарної відповідальності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Юриспруденція*. 2019. № 7. С. 103–107.
9. Матчук С. В., Савранчук Л. Л. Загальні засади дисциплінарної відповідальності публічних (державних) службовців. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 1. С. 57–61.
10. Наеженко А. О., Оробченко Д. В., Наеженко В. С. Сутність адміністративної відповідальності державних службовців. *Державне управління: удосконалення і розвиток*. 2019. № 11. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/35.pdf.
11. Нечасенко С. Співвідношення державної та публічної служби в Україні та країнах Європейського Союзу. *Актуальні проблеми державного управління. Збірник наукових праць Одеського регіонального інституту державного управління*. 2009. № 2. С. 143–146.
12. Оболенський О. Державна служба: підруч. Київ : КНЕУ, 2006. 472 с.
13. Петришин О. В. Государственная служба. Историко-теоретические предпосылки,

сравнительно-правовой и логико-понятийный анализ: монограф. Харьков : Факт, 1998. 340 с.

14. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.

15. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 07.06.2001. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 33. Ст. 175.

16. Публічна служба: зарубіжний досвід та пропозиції для України ; за заг ред. Тимошука В., Школика А. Київ : Конус-Ю, 2007. 735 с.

17. Фомінова А.О. Особливості інституту дисциплінарної відповідальності державних службовців. 2017. URL: [hptt.www.lex-line.com.ua](http://www.lex-line.com.ua).

Надійшла до редакції 14.12.2021

References

1. Bereza, N. (2017) Vidpovidal'nist' derzhavnykh sluzhbovtziv za porushennya zakonodavstva pro derzhavnu sluzhbu [Responsibility of civil servants for violations of civil service legislation]. *Aktual'ni problemy pravoznavstva*. Issue 1(9), pp. 87–90. [in Ukr.].

2. Bytyak, Yu. (2005) Derzhavna sluzhba v Ukraini: orhanizatsiyno-pravovi zasady [Civil service in Ukraine: organizational and legal principles] : monohraf. Kharkiv : Pravo, 304 p. [in Ukr.].

3. Velykyy entsyklopedychnyy yurydychnyy slovnyk [Large encyclopedic legal dictionary] ; za zah. red. akad. NAN Ukrainy YU. S. Shemshuchenka. Kyiv : Yuryd. dumka, 2007. 992 p. [in Ukr.].

4. Zubryts'kyi, M. I. (2018) Praktychni problemy pravovoho rehulyuvannya yurydychnoyi vidpovidal'nosti derzhavnykh sluzhbovtziv i shlyakhy yikh vyrishennya [Practical problems of legal regulation of legal liability of civil servants and ways to solve them]. *Yurydychnyy byuletin'*. Issue 7, pp. 81–86. [in Ukr.].

5. Kartuzova, I. O. (1999) Dystsyplinarna vidpovidal'nist' derzhavnykh sluzhbovtziv [Disciplinary responsibility of civil servants] : avtoref. dys. . kand. yuryd. nauk : 12.00.07 / Odes'ka derzh. yuryd. akademiya. Odesa, 18 p. [in Ukr.].

6. Kovtun, M. S., Kramins'ka, D. M., Holovashchenko, D. S. (2021) Pravova pryroda dystsyplinarnoyi vidpovidal'nosti derzhavnykh sluzhbovtziv [Legal nature of disciplinary liability of civil servants. Legal scientific electronic journal]. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*. № 4, pp. 395–398. [in Ukr.].

7. Lyubymov, O. K. (2019) Osoblyvosti yurydychnoyi vidpovidal'nosti profesiynoho publichnogo sluzhbovtziva v Ukraini [Features of legal responsibility of a professional public servant in Ukraine]. *Pivdenoukrayins'kyi pravnychnyy chasopys*. № 4 (1), pp. 137–141. [in Ukr.].

8. Lyubymov, O. K. (2019) Problemi pytannya prytyahnennya derzhavnykh sluzhbovtziv do dystsyplinarnoyi vidpovidal'nosti [Problematic issues of bringing civil servants to disciplinary responsibility]. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser. : Yurysprudentsiya*. № 7, pp. 103–107. [in Ukr.].

9. Matchuk, S. V., Savranchuk, L. L. (2019) Zahal'ni zasady dystsyplinarnoyi vidpovidal'nosti publichnykh (derzhavnykh) sluzhbovtziv [General principles of disciplinary responsibility of public (civil) employees]. *Naukovyy visnyk publichnogo ta pryvatnoho prava*. Issue 1, pp. 57–61. [in Ukr.].

10. Nadezhdenko, A. O., Orobchenko, D. V., Nadezhdenko, V. S. (2019) Sutnist' administrativnoyi vidpovidal'nosti derzhavnykh sluzhbovtziv [The essence of administrative responsibility of civil servants]. *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya i rozvytok*. № 11. URL : http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/35.pdf. [in Ukr.].

11. Nechayenko, S. (2009) Spivvidnoshennya derzhavnoyi ta publichnoyi sluzhby v Ukraini ta krainakh Yevropeys'koho Soyuzu [The ratio of public and civil service in Ukraine and the European Union]. *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnya. Zbirnyk naukovykh prats' Odes'koho rehional'nogo instytutu derzhavnoho upravlinnya*. № 2. pp. 143–146. [in Ukr.].

12. Obolens'kyi, O. (2006) Derzhavna sluzhba [Civil service] : pidruch. Kyiv : KNEU, 472 p. [in Ukr.].

13. Petrishyn, O. V. (1998) Gosudarstvennaya sluzhba. Istoriko-teoreticheskiye predposylki, sravnitel'no-pravovoy i logiko-ponyatyynyy analiz [Historical and theoretical preconditions, comparative legal illogical and conceptual analysis] : monograf. Kharkiv : Fakt, 340 p. [in Ukr.].

14. Pro derzhavnu sluzhbu [On civil service] : Zakon Ukrainy vid 10.12.2015. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. 2016. № 4, art. 43. [in Ukr.].

15. Pro sluzhbu v orhanakh mistsevoho samovryaduvannya [On service in local self-govemment bodies] : Zakon Ukrainy vid 07.06.2001. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. 2001. № 33, art. 175. [in Ukr.].

16. Publichna sluzhba: zarubizhnyy dosvid ta propozyziyi dlya Ukrainy [Public service: foreign experience and proposals for Ukraine] ; za zah red. Tymoshchuka V., Shkolyka A. Kyiv : Konus-Yu, 2007. 735 p. [in Ukr.].

17. Fominova, A. O. (2017) Osoblyvosti instytutu dystsyplinarnoyi vidpovidal'nosti derzhavnykh sluzhbovtziv [Features of the institute of disciplinary responsibility of civil servants]. URL : [hptt.www.lex-line.com.ua](http://www.lex-line.com.ua). [in Ukr.].

ABSTRACT

Volodymyr Kovbasa. Disciplinary responsibility of public officials in Ukraine: administrative and legal aspect. The article describes the administrative and legal characteristics of the disciplinary liability of public servants in Ukraine. It is noted that the problem of determining the sectoral

affiliation of the disciplinary responsibility of public servants is derived from the definition of the sectoral affiliation of the legal institute of public service. Based on the analysis of different views on this issue, the author states that representatives of administrative law traditionally consider a set of legal norms governing civil service relations as an integral part of administrative law. Problems of bringing to disciplinary responsibility of public servants in Ukraine are defined. Possibilities of their solution for development of institutes of administrative law on the basis of principles of rule of law and legality in the interests of public requirements are investigated. The need for an effective mechanism for bringing civil servants to disciplinary responsibility was emphasized. It is concluded that based on the analysis of the legal nature and essential features of disciplinary liability of public servants can be defined as a type of legal liability that has administrative and legal nature and is a kind of disciplinary measures applied in the system of civil service relations. with the imposition of disciplinary sanctions by an authorized official for non-performance or improper performance by a civil servant of the duties assigned to him. It is noted that the institute of disciplinary responsibility is a factor in the development of the public service system in Ukraine, the level of its legal support depends on the general level of trust of civil society institutions in public service. It is emphasized that the institute of disciplinary responsibility of civil servants as a legal phenomenon is the result of interaction of substantive and procedural norms, substantive and procedural legal relations of disciplinary responsibility in the civil service, which, however, does not prevent disciplinary proceedings in the civil service as an independent administrative process. institute, which is an integral part of the administrative process.

Keywords: *public service, disciplinary responsibility, disciplinary misconduct, disciplinary sanction, administrative responsibility, disciplinary commission.*

УДК 342.4 (477)

DOI: 10.31733/2078-3566-2021-6-404-409

**Віктор
КИРИЧЕНКО**®
кандидат
історичних наук,
доцент

**Юлія
СОКОЛЕНКО**
викладач

*(Національний університет «Запорізька політехніка»,
м. Запоріжжя, Україна)*

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Досліджено теоретичні і практичні проблемні питання поняття, принципи, структура та функції громадянського суспільства, а також доведено, що суспільство є природною формою соціальної організації. Обґрунтовано, що не можна змішувати або отожднювати категорію «суспільство» як людську спорідненість з категорією «громадянське суспільство» як історичний феномен. Запропоновано власні авторські підходи щодо визначення понять «суспільство» і «громадянське суспільство».

Ключові слова: *Конституція України, суспільство, громадянське суспільство, принципи громадянського суспільства, структура громадянського суспільства, функції громадянського суспільства.*

Постановка проблеми. Упродовж останніх років у теорії та практиці політичних і юридичних наук значну увагу звернуто на дослідження такого складного і багатогранного явища як громадянське суспільство, що виникло на певному етапі

© В. Кириченко, 2021

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3697-0493>

kirichenko_yuriy84@ukr.net

© Ю. Соколенко, 2021

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2965-6890>

sokolenkoulia20@gmail.com